

PSYCHOLOGIE U NÁS A JINDE

ZIVOTNÍ JUBILEUM PhDr. JOSEFA VIEWEGHA, CSc.

Ačkoliv naše psychologie se mohla výrazněji rozvinout teprve v době zcela nedávné a je tedy dosud velmi mladá, ti, kteří s ní spjali své osudy v prvních poválečných letech, dosahují již věku, který přináší první významnější životní jubilea. Patří k nim i PhDr. Josef Viewegh, CSc. (nar. 29. 6. 1928 v Blansku), vědecký pracovník Psychologické laboratoře ČSAV v Brně.

V roce 1953 ukončovali vysokoškolské studium na filozofické fakultě v Brně první absolventi, kterým byl udělen titul „promovaný psycholog; i jubilant byl jedním z nich. Po krátkém působení ve funkci vychovatele v dětském domově v Moravském Krumlově se stal v roce 1955 psychologem psychiatrického oddělení KÚNZ v Brně, později pak brněnské psychiatrické kliniky; uplatňoval se zde převážně na úseku protialkoholního poradenství. A již v tomto poměrně úzkém prostoru pro seberealizaci (v porovnání s tím, který se mu otevřel později) našel dr. Viewegh podněty a východiska, kterých pak využíval i ve svém dalším odborném vývoji. Prozatím byly jejich bezprostředním výsledkem studie o problematice dokončených sebevražd u alkoholiků nebo akutních alkoholických intoxikací u dětí a o historii protialkoholního hnutí u nás. V roce 1965 přešel dr. Viewegh na brněnské psychologické pracoviště ČSAV, do nynější Psychologické laboratoře. Dosáhl pak v roce 1967 (po obnovení řízení umožňujícího získávání akademických titulů absolventům vysokých škol) titulu doktora filozofie na základě dizertační práce „Příspěvek ke zjišťování některých zvláštností specificky lidských typů pomocí řady literárních útvarů“ (164 s.). Později, v roce 1976, se stal kandidátem psychologických věd po obhajobě dizertační práce „Psychologický aspekt sebevraždy se zvláštním zřetelem k suicidálnímu jednání tvůrčí osobnosti“ (1973, 277 s.). V Psychologické laboratoři se dr. Viewegh podílel od počátku svého působení na řešení úkolů státního plánu výzkumu v pracovním týmu psychologie osobnosti; v současné době pracuje na tématu „Fantazijní a osobnostní determinanty umělecké tvůrčí činnosti“.

Právě v podmínkách akademického vědeckého pracoviště není bez významu, zda nový pracovník sem přichází „s prázdnýma rukama“, nebo zda si přináší z let svého studia a dřívějšího pracovního uplatnění určité nejvnitřnější pohnutky i pohotovost k tomu, co se nazývá tvořivou vědeckou prací. Dr. Viewegh přišel s touto výbavou; a jestliže pro styl jeho činnosti je charakteristický Šaldův verš o ovoci, které dlouho zraje, potvrzuje se tím jenom skutečnost, že jeho nynější vědecké uplatnění je plodem motivace dlouhodobé, intenzivní a spjaté s celým jeho osobním vývojem.

Dominantou pracovního zaměření dr. Viewegha je tematika z okruhu psychologie umění a umělecké kreativity, zejména literární, studovaná s uplatněním osobnostního aspektu. Značným přínosem byla např. jeho práce o metodě využití osobnostního dokumentu při psychologickém výzkumu jednak kreativity, jednak osobnosti, nebo různé studie týkající se hodnotové orientace osobnosti a jejího významu pro tvořivou uměleckou činnost. V poslední době se jubilant zabývá zejména problematikou tvůrčí fantazie a jejími vztahy k osobnostním vlastnostem; přinesl tu koncepci fantazie jako procesu relativní emancipace subjektu od reality. V rámci studia souvislosti mezi kreativitou a hodnotovou orientací tvůrčí osobnosti vypracoval dr. Viewegh hodnotově motivační koncepci sebevraždy, a to s návaznostmi na podněty, které získal při své někdejší činnosti klinického psychologa; je obsahem jeho již zmíněné kandidátské dizertační práce.

Přehled publikační činnosti dr. Viewegha obsahuje 50 položek (původní studie, recenze, brožury a příležitostné články); patří sem také skripta z gerontopsychologie a psychopatologie jako výtěžek jeho externí lektorské spolupráce s Ústavem pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně.

Zamyslíme-li se nad jubilantovým odborným vývojem, musíme v něm především konstatovat značnou vnitřní kontinuitu: raná témata týkající se sebevražděnosti nebo psychologie umění zpracovává a rozvíjí i později, ovšem na nových úrovních. S tím patrně souvisí schopnost přistupovat k tématu z různých směrů, nacházet např. za klinickou problematikou suicidia životní a filozofickou otázku „být či nebýt“ čili, jak jubilant sám říká, „vidět věci jako problémy“. Zdá se, že tato šířka aspektu je dána okolností, že dr. Viewegh se cítí doma na území některých interdisciplinárních kontaktů a návazností psychologie, především na území jejich kontaktů s filozofií a s vědami o umění. Konečně je tu ještě jeden činitel, který určuje perspektivu i perspektivnost pracovní orientace našeho jubilanta: existence společného jmenovatele

v pracovní i osobně prožitkové oblasti, shoda hlavních motivů života i díla, hledání odpovědi na tytéž otázky v obou těchto rovinách.

Přejeme dr. Vieweghovi jménem spolupracovníků a přátel k jubileu trvalost všeho příznivého: především, aby mu stále „práce chutnala“ a aby stále nacházel oporu k ní v zázemí šťastného rodinného soužití. A přejeme mu ovšem do dalších let i pevné zdraví a všechny ostatní dobré dary života.

O. Kolaříková, J. Hlavsa

PSYCHOLOGICKÁ
KONFERENCE K POCTĚ
ŽIVOTNÍHO JUBILEA ČLENA
KORESPONDENTA ČSAV
VILÉMA CHMELAŘE

Ve dnech 10. a 11. listopadu 1977 se konala v Brně v Muzeu dělnického hnutí slavnostní psychologická konference k počtě pětáosmdesátých narozenin prof. PhDr. Viléma Chmelaře, DrSc., nositele státních a vědeckých vyznamenání. Konferenci uspořádala Čs. psychologická společnost při ČSAV se svou brněnskou oblastní skupinou a ve spolupráci se sekci pedagogika-psychologie městského výboru Socialistické akademie v Brně.

Program konference byl rozložen do tří půldnů. První z nich byl věnován zmíněnému jubileu, druhý a třetí odborným referátům z různých úseků problematiky psychologických věd.

V jubilejní části konference přednesl hlavní projev předseda Čs. psychologické společnosti při ČSAV doc. PhDr. J. Čepelák, CSc. Podrobně pojednal o různých stránkách jubilantova rozsáhlého životního díla, tj. o jeho badatelské, pedagogické, vědeckoorganizační aj. činnosti v okruhu psychologických věd a o způsobech jeho mnohostranné účasti na širší společenské praxi. Zdůraznil, že prof. Chmelař jako přední reprezentant české experimentální psychologie vytvořil výrazné vědecké dílo, v jehož rámci se soustředil zejména na problematiku vnímání, aktivní optické a akustické pozornosti a poznávacích procesů, a že dospěl k řadě významných závěrů, z nichž některé mu zajistily i světovou prioritu. Slavnostní řečník dále věnoval pozornost jubilantovu živému zájmu o prohloubené uplatňování psychologických poznatků v pedagogické praxi, a to nejen ve vyučovacím procesu, ale i v takových jejích speciálních úsecích jako je výchova k volbě povolání, výchova defektních dětí aj. V další části projevu se pojednávalo o rozsáhlé pedagogické činnosti jubilantově, zejména o jeho působení vysokoškolském, dále o jeho mnohaleté činnosti v akademických a společensko-politických funkcích, ve vědeckých radách a komisích, ve vě-

deckých společnostech, v redakcích a edičních radách aj. V závěru doc. Čepelák zdůraznil, že člen korespondent ČSAV Vilém Chmelař se stává celým svým životním dílem vzorem vědeckého pracovníka a vysokoškolského pedagoga, který dovedl vždycky nacházet živý kontakt s konkrétními problémy společenské praxe a který dovedl ukazovat cesty efektivního využívání psychologických poznatků pro potřeby socialistické společnosti. Jménem celé Čs. psychologické společnosti vyjádřil řečník obdiv a úctu k osobnosti i životnímu dílu jubilanta a přál mu mnoho zdraví i tvůrčích úspěchů do dalších let.

Slavnostní shromáždění pak vyslechlo 13 pozdravných projevů, které přednesli zástupci různých institucí (krajského výboru KSČ v Brně, městského výboru Socialistické akademie v Brně, filozofické fakulty UJEP a její katedry psychologie, různých kateder psychologie a pedagogiky z vysokých škol v ČSSR, brněnské oblastní skupiny Čs. psychologické společnosti, Psychologické laboratoře ČSAV v Brně, Psychologického ústavu ČSAV v Praze, Ústavu experimentálnej psychológie SAV v Bratislavě a Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislavě. V těchto projevech byly osvětlovány z velmi konkrétních aspektů jednotlivé úseky jubilantova životního díla; mnoho pozoruhodného bylo také řečeno o jeho osobních vlastnostech, především o neúnavné a obětavé pracovitosti, střídmosti, celoživotní službě nadosobním cílům aj. Tato řada pozdravných projevů vyvrcholila vystoupením PhDr. D. Kováče, DrSc., ředitele ÚEP SAV, který předal profesoru Chmelařovi čestnou plaketu Ludovíta Štúra, udělenou mu Slovenskou akademií věd za celoživotní nezištné zásluhy o rozvoj experimentální psychologie na Slovensku.

Jubilant pak v krátkém projevu poděkoval za všechna přednesená blahopřání.

V druhé části jubilejního dopoledne byl přednesen referát V. Chmelaře a spoluautora P. Oseckého na téma „Průběh aktivní pozornosti a jeho matematické modely“. Autoři se zabývali problematikou analýzy průběhu aktivní pozornosti po-